

Ю.М. Валецький, В.О. Ничипорук, Р.О. Валецька

КЗВО «Волинський медичний інститут» Волинської обласної ради, Луцьк

Сучасні особливості епідеміологічної ситуації з туберкульозу в Україні (огляд)

Мета роботи — дослідити епідемічну ситуацію з туберкульозу в Україні в 2018–2022 рр.

Матеріали та методи. Проаналізовано офіційну статистичну інформацію Державної служби статистики та Міністерства охорони здоров'я України, наукові праці зарубіжних і вітчизняних учених, матеріали періодичних видань та міжнародних конференцій, інтернет-ресурси, результати наукових досліджень. Для інтерпретації статистичних даних і виявлення причинно-наслідкових зв'язків динаміки статистичних показників залучили 6 науковців та організаторів фтизіатричної служби як експертів.

Результати та обговорення. Із 2018 до 2022 р. захворюваність на туберкульоз, зокрема з його рецидивами, зменшилася на 27,3 %. Захворюваність серед дітей віком до 14 років у цей період знизилася на 16,9 %, а серед дітей віком 15–17 років — на 45,8 %. Порівняно з 2020 р. у 2021 р. зафіксовано зростання захворюваності на туберкульоз серед населення України на 3,5 %, а також серед дітей віком до 14 років на 25,4 %. Найбільший показник захворюваності серед областей України протягом п'яти років зареєстровано в Одеській області, хоча цей показник знизився у 2022 р. порівняно з 2018 р. на 36,0 %. Відзначено зменшення поширеності всіх форм активного туберкульозу серед населення України з 2018 до 2022 р. на 40,7 %, серед дітей віком до 14 та 15–17 років — на 34,1 і 49,7 % відповідно. За даними статистики, найбільша захворюваність працівників закладів охорони здоров'я України зафіксована в 2018 р. — 6,0 на 10 тис. працівників.

Висновки. Починаючи з 2020 р., спостерігається тенденція до збільшення захворюваності на туберкульоз в Україні (майже на 3,5 %, серед дітей віком до 14 років — на 25,4 % у 2021 р.), хоча раніше вона була протилежною. Імовірно, це спричинила пандемія коронавірусної хвороби-2019 (COVID-19). Зафіксовано зниження поширеності всіх форм активного туберкульозу серед населення України. Найбільша захворюваність працівників закладів охорони здоров'я України зафіксована у 2018 р. Важливою проблемою є те, що на туберкульоз страждає велика кількість працездатного населення, що призводить до стійкої втрати працездатності. Серед дорослого і працездатного населення абсолютний показник первинної інвалідності внаслідок туберкульозу зменшився у 2022 р. порівняно з попереднім роком на 11,4 та 3,9 % відповідно. Імовірно, має місце значна гіподіагностика туберкульозу через вплив пандемії COVID-19 та війни.

Ключові слова

Туберкульоз, захворюваність, поширеність.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) вважає туберкульоз поряд з вірусом імунодефіциту людини, вірусними гепатитами та малярією одним із найнебезпечніших інфекційних захворювань та актуальною проблемою для всього світу через зростання захворюваності, смертності та інших епідеміологічних показників [16].

Туберкульоз — одна з 10 провідних причин смерті у світі від інфекційних захворювань [13, 15]. На думку експертів ВООЗ, епідеміологічна ситуація щодо туберкульозу у світі погіршуватиметься, якщо не докласти зусиль зі стримування інфекції [13].

Згідно з Global Tuberculosis Report 2023 у 2022 р. у світі в 7,5 млн осіб туберкульоз діагнос-

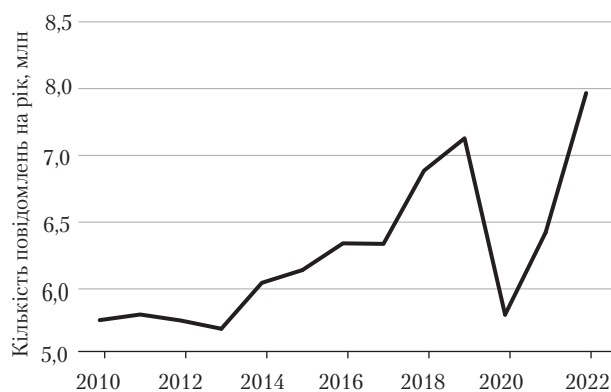

Рис. 1. Глобальна тенденція щодо повідомлень про випадки захворювання на туберкульоз, 2010—2022 рр.

товано вперше, їх офіційно зареєстрували як хворих на туберкульоз (рисунок). Це перевищило рівень до початку епідемії (7,1 млн у 2019 р.), на 16 % — показник 2021 р., на 28 % — показник 2020 р. і стало найвищим показником за один рік від початку глобального моніторингу ВООЗ за ТБ у середині 1990-х років. Суттєве зростання у 2022 р. свідчить про те, що в багатьох (але не в усіх) країнах значно поліпшилися доступ до медичних послуг та їхня якість. Імовірно, це також зумовлено пізньою діагностикою ТБ у значної кількості осіб через пандемію коронавірусної хвороби-2019 (COVID-19), а також збільшенням кількості осіб, які захворіли на туберкульоз [10]. Деякі аспекти ситуації з туберкульозу в Україні та світі висвітлено в наших попередніх публікаціях [1–8].

Мета роботи — дослідити епідемічну ситуацію з туберкульозу в Україні в 2018–2022 рр.

Матеріали та методи

Проаналізовано офіційну статистичну інформацію Державної служби статистики та Міністерства охорони здоров'я України, наукові праці зарубіжних і вітчизняних учених, матеріали періодичних видань та міжнародних конференцій, інтернет-ресурси, результати наукових досліджень. Для інтерпретації статистичних даних і виявлення причинно-наслідкових зв'язків динаміки статистичних показників залучили 6 науковців та організаторів фтизіатричної служби як експертів.

Результати та обговорення

За даними центру медичної статистики МОЗ, в Україні [9–12] з 2018 до 2022 р. захворюваність на туберкульоз, зокрема з рецидивами, зменшилась на 27,3 % (табл. 1).

Захворюваність серед дітей віком до 14 років у цей період знизилась на 16,9 % (табл. 2), а серед дітей віком 15–17 років — на 45,8 % (табл. 3).

Таблиця 1. Захворюваність на туберкульоз серед населення України, на 100 тис. населення [12]

Адміністративні території	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
АР Крим	—	—	—	—	—
Вінницька	40,9	44,6	27,6	21,1	37,1
Волинська	52,7	50,3	37,9	48,0	48,7
Дніпропетровська	61,1	63,9	50,5	56,5	92,6
Донецька	59,6	56,2	46,7	40,9	11,9
Житомирська	60,3	57,9	36,0	40,0	46,1
Закарпатська	59,8	60,6	44,0	49,2	59,8
Запорізька	61,4	54,5	41,0	39,0	25,3
Івано-Франківська	47,1	42,4	24,5	25,0	30,3
Київська	63,6	61,5	41,3	40,6	37,7
Кіровоградська	65,7	68,0	45,8	41,2	66,2
Луганська	58,6	50,4	37,7	39,7	5,4
Львівська	51,9	50,4	35,2	38,6	43,2
Миколаївська	57,5	54,8	40,6	41,7	36,9
Одеська	115,2	113,1	73,6	84,9	73,7
Полтавська	48,6	41,4	30,2	26,8	42,8
Рівненська	41,8	41,5	30,6	31,7	37,5
Сумська	55,1	49,9	32,9	33,4	34,5
Тернопільська	33,3	34,6	18,3	18,8	27,4
Харківська	39,8	40,2	28,1	29,0	18,0
Херсонська	65,3	60,9	44,4	39,3	21,9
Хмельницька	46,6	45,9	30,0	26,3	28,6
Черкаська	46,2	45,1	32,3	33,5	40,5
Чернівецька	27,7	34,7	18,4	20,7	25,0
Чернігівська	57,5	46,9	36,1	42,5	35,6
м. Київ	38,7	39,6	24,5	24,5	20,7
м. Севастополь	—	—	—	—	—
Разом	50,5	49,2	34,3	35,5	36,7

Порівняно з 2020 р. зафіксовано незначне зростання показників захворюваності на туберкульоз серед населення України майже на 3,5 %, а також серед дітей віком до 14 років на 25,4 % у 2021 р.

Найбільший показник захворюваності серед областей України протягом п'яти років зареєстровано в Одеській області, хоча цей показник знизився в 2022 р. порівняно з 2018 р. на 36,0 %. Найменший показник захворюваності на туберкульоз — у Луганській (5,4 на 100 тис. населення), Донецькій (11,9 на 100 тис. населення), Харківській (18,0 на 100 тис. населення) та Херсонській (21,9 на 100 тис. населення) областях, що, на нашу думку, спричинено браком інформації на тимчасово окупованих територіях.

Також зафіксовано зниження поширеності всіх форм активного туберкульозу серед населення України з 2018 до 2022 р. на 40,7 % (табл. 4).

Поширеність усіх форм активного туберкульозу серед дітей віком до 14 і 15–17 років також мала

Таблиця 2. Захворюваність на туберкульоз (нові випадки + рецидиви) серед дітей віком до 14 років, на 100 тис. населення [12]

Адміністративні території	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
АР Крим	—	—	—	—	—
Вінницька	8,6	12,8	7,1	6,8	5,7
Волинська	7,8	6,4	7,4	12,0	8,1
Дніпропетровська	20,1	16,7	10,2	11,8	12,6
Донецька	5,4	7,8	4,5	2,0	1,2
Житомирська	15,1	13,3	2,5	3,6	7,9
Закарпатська	7,6	7,2	3,2	10,6	8,7
Запорізька	23,3	23,1	21,1	26,6	12,5
Івано-Франківська	6,3	7,2	2,6	10,5	4,9
Київська	8,8	10,6	6,5	6,7	6,6
Кіровоградська	6,9	11,9	11,5	24,2	69,1
Луганська	12,3	4,6	5,9	6,1	1,2
Львівська	5,6	6,8	2,7	1,5	3,3
Миколаївська	7,3	4	6,4	6,5	3,0
Одеська	15,4	16,1	9	7,5	11,2
Полтавська	5,5	3,5	2,5	3,1	6,9
Рівненська	3,8	5,9	3,4	6,0	5,2
Сумська	8,9	9,8	2,1	8,7	2,3
Тернопільська	2,4	1,2	2,4	0,0	1,3
Харківська	9,5	9,8	13,7	14,0	3,4
Херсонська	7,7	14,3	4,2	4,9	3,2
Хмельницька	4,5	5	2	3,1	4,7
Черкаська	15,8	10,1	10,3	15,4	8,9
Чернівецька	5,1	1,3	0,6	2,0	5,3
Чернігівська	10,1	9,6	4,5	6,2	13,6
м. Київ	4	5	1,8	0,4	2,7
м. Севастополь	—	—	—	—	—
Разом	8,9	9	5,9	7,4	7,4

Таблиця 3. Захворюваність на туберкульоз серед дітей віком 15—17 років включно (нові випадки + рецидиви), на 100 тис. населення [12]

Адміністративні території	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
АР Крим	—	—	—	—	—
Вінницька	13,8	9,3	11,3	6,7	13,1
Волинська	23,5	3,0	17,3	22,1	10,6
Дніпропетровська	28,5	22,3	16,3	15,8	16,2
Донецька	27,5	31,7	10,8	12,9	6,5
Житомирська	17,1	14,4	11,1	19,0	5,3
Закарпатська	21,9	24,4	18,7	20,2	13,0
Запорізька	31,4	32,8	40,4	17,5	2,1
Івано-Франківська	24,1	21,9	7,1	6,9	6,6
Київська	21,6	34,7	12,9	17,9	11,2
Кіровоградська	20,3	28,5	11,9	7,8	34,4
Луганська	12,2	36,7	18,1	5,9	0,0
Львівська	7,0	19,4	8,0	3,9	3,8
Миколаївська	40,9	10,0	16,2	6,3	9,3
Одеська	50,6	59,6	38,9	30,2	30,4
Полтавська	8,8	14,8	14,5	8,5	16,3
Рівненська	5,1	5,1	7,4	9,6	6,9
Сумська	15,5	19,8	11,7	15,4	7,4
Тернопільська	3,3	13,4	0,0	15,9	6,1
Харківська	24,4	20,3	10,4	14,6	2,8
Херсонська	32,0	28,0	41,1	16,9	9,8
Хмельницька	11,4	14,4	2,8	13,9	8,1
Черкаська	16,6	16,8	23,2	13,1	15,9
Чернівецька	10,9	11,2	3,6	3,5	6,8
Чернігівська	16,3	20,7	8,1	8,0	31,0
м. Київ	7,6	9,4	12,2	9,6	9,1
м. Севастополь	—	—	—	—	—
Разом	19,0	20,0	14,2	12,5	10,3

тенденцію до зниження на 34,1 та 49,7 % відповідно. Найбільші показники поширеності туберкульозу й первинної захворюваності на туберкульоз у 2018—2022 рр. зареєстровані в Одеській області, найменші показники поширеності всіх форм активного туберкульозу (за винятком тимчасово окупованих територій) у 2022 р. — у Тернопільській області (27,5 на 100 тис. населення) та м. Києві (22,1 на 100 тис. населення).

За даними статистики, найбільшу захворюваність працівників закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) України, які надають допомогу хворим на туберкульоз, зафіксовано в 2018 р. — 6,0 на 10 тис. працівників (табл. 5). Найбільше випадків за цей рік зареєстровано в Миколаївській області (10,3 на 10 тис. працівників ЗОЗ), найменше — у Кіровоградській області (2,3 на 10 тис. працівників ЗОЗ).

Важливою проблемою є те, що на туберкульоз страждає велика кількість працездатного насе-

лення, що призводить до стійкої втрати працездатності. Серед дорослого і працездатного населення абсолютний показник первинної інвалідності внаслідок туберкульозу зменшився у 2022 р. порівняно з попереднім роком на 11,4 та 3,9 % відповідно (табл. 6). Однак ці показники мали тенденцію до зниження не в усіх областях України: у Вінницькій області за останніх два роки абсолютні показники первинної інвалідності серед дорослого і працездатного населення мали тенденцію до зростання на 15,8 та 18,9 % відповідно, у Дніпропетровській — на 18,4 і 14,3 %, у Житомирській — на 7,1 і 3,4 %, у Закарпатській — на 6,2 та 10,3 %, у Запорізькій — на 55,8 і 55,1 %, в Івано-Франківській — на 32,3 та 71,9 %, у Київській — на 19,0 і 14,0 %, у Львівській — на 19,7 та 21,8 %, в Одеській — на 30,4 і 30,1 %, у Полтавській — на 41,2 та 39,3 %, у Рівненській — на 42,9 і 56,3 %.

Таблиця 4. Поширеність усіх форм активного туберкульозу серед усього населення України, на 100 тис. населення [12]

Адміністративні території	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
АР Крим	—	—	—	—	—
Вінницька	57,1	63,9	52,8	46,6	57,4
Волинська	66,9	61,6	42,8	45,0	39,8
Дніпропетровська	110,5	109,6	73,2	74,1	79,2
Донецька	75,0	69,6	54,1	38,5	7,1
Житомирська	96,8	87,0	50,7	46,9	41,6
Закарпатська	89,8	93,9	73,7	73,4	70,9
Запорізька	105,9	93,4	68,8	50,4	36,3
Івано-Франківська	56,3	50,1	32,3	24,4	28,0
Київська	93,1	84,3	55,8	52,6	47,9
Кіровоградська	97,6	95,3	88,1	71,9	67,6
Луганська	87,7	77,0	65,4	51,4	1,9
Львівська	53,0	49,5	31,3	31,6	34,4
Миколаївська	125,9	113,9	92,7	95,5	87,3
Одеська	161,0	150,3	117,3	136,7	125,1
Полтавська	74,3	71,2	57,9	50,9	52,1
Рівненська	64,2	63,7	50,8	44,4	46,5
Сумська	63,5	55,7	22,2	25,0	26,2
Тернопільська	46,3	41,1	23,9	23,1	27,5
Харківська	58,9	55,9	45,1	39,8	37,4
Херсонська	96,8	85,6	72,1	59,7	47,6
Хмельницька	59,3	56,6	41,1	35,1	36,0
Черкаська	71,5	66,5	45,5	38,6	36,2
Чернівецька	53,0	53,6	39,7	39,1	45,8
Чернігівська	90,6	76,3	61,0	61,5	49,3
м. Київ	47,5	44,0	29,9	23,0	22,1
м. Севастополь	—	—	—	—	—
Разом	74,0	69,4	50,9	47,6	43,9

Таблиця 5. Захворюваність на туберкульоз (нові випадки + рецидиви) працівників закладів охорони здоров'я України, на 10 тис. працівників [12]

Адміністративні території	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
АР Крим	—	—	—	—	—
Вінницька	3,9	5,3	3,0	2,2	1,9
Волинська	5,4	5,5	5,2	4,0	5,5
Дніпропетровська	8,9	5,8	4,4	5,1	4,2
Донецька	7,7	9,2	9,0	6,1	1
Житомирська	6,3	4,6	4,3	1,7	5,8
Закарпатська	3,4	1,2	4,5	2,0	4,2
Запорізька	9,9	6,2	3,5	6,4	6,5
Івано-Франківська	6,4	5,0	4,1	2,8	2,4
Київська	5,4	4,9	2,1	5,1	0,4
Кіровоградська	2,3	5,9	3,9	3,4	7,7
Луганська	3,7	3,8	2,1	4,3	0
Львівська	3,3	4,6	4,2	1,3	4,3
Миколаївська	10,3	10,2	6,2	7,7	3,7
Одеська	7,1	8,8	4,7	3,3	7,9
Полтавська	5,6	6,0	7,1	4,6	4,8
Рівненська	3,4	3,4	4,3	1,7	2,9
Сумська	5,4	2,6	5,9	1,2	2,5
Тернопільська	4,9	4,5	1,8	1,8	0
Харківська	7,2	5,2	2,5	4,3	1,5
Херсонська	8,5	7,7	7,1	0,8	4,1
Хмельницька	3,3	3,9	3,2	2,2	1,7
Черкаська	4,6	4,3	4,3	1,6	1,7
Чернівецька	5,4	3,5	2,9	1,5	2,4
Чернігівська	6,0	3,1	4,2	3,1	6
м. Київ	5,5	4,8	2,4	2,0	2,4
м. Севастополь	—	—	—	—	—
Разом	6,0	5,3	4,2	3,3	3,4

Таблиця 6. Показники первинної інвалідності внаслідок туберкульозу серед населення дорослого та працездатного віку, на 10 тис. відповідного населення [12]

Адміністративні території	Доросле населення		Працездатне населення	
	2021	2022	2021	2022
АР Крим	—	—	—	—
Вінницька	1,01	1,20	1,43	1,70
Волинська	0,81	0,70	1,09	1,00
Дніпропетровська	0,76	0,90	1,05	1,20
Донецька	0,69	0,20	1,01	0,30
Житомирська	0,84	0,90	1,16	1,20
Закарпатська	1,13	1,20	1,36	1,50
Запорізька	1,13	0,50	1,56	0,70
Івано-Франківська	0,68	0,90	0,64	1,10
Київська	0,84	1,00	1,14	1,30
Кіровоградська	1,06	0,80	1,42	1,10
Луганська	0,86	0,00	1,27	0,00
Львівська	1,17	1,40	1,56	1,90
Миколаївська	0,74	0,70	0,95	0,90
Одеська	0,92	1,20	1,23	1,60

Закінчення табл. 6

Адміністративні території	Доросле населення		Працездатне населення	
	2021	2022	2021	2022
Полтавська	0,85	1,20	1,22	1,70
Рівненська	0,49	0,70	0,64	1,00
Сумська	0,28	0,30	0,39	0,40
Тернопільська	0,48	0,50	0,66	0,70
Харківська	0,48	0,20	0,65	0,30
Херсонська	2,24	0,70	3,05	1,00
Хмельницька	0,50	0,50	0,69	0,70
Черкаська	0,78	0,50	1,08	0,70
Чернівецька	0,07	0,10	0,08	0,10
Чернігівська	0,81	0,70	1,19	1,00
м. Київ	0,46	0,20	0,28	0,20
м. Севастополь	—	—	—	—
Разом	0,79	0,70	1,04	1,00

Висновки

Починаючи з 2020 р., спостерігається тенденція до збільшення захворюваності на туберкульоз в Україні (майже на 3,5 %, серед дітей віком до 14 років — на 25,4 % у 2021 р.), хоча раніше вона була протилежною.

Імовірно, це спричинила пандемія COVID-19. Зафіксовано зниження поширеності всіх форм активного туберкульозу серед населення України з 2018 до 2022 р. на 40,7 %.

Найбільша захворюваність працівників закла-

дів охорони здоров'я України зафіксована у 2018 р. — 6,0 на 10 тис. працівників.

Важливою проблемою є те, що на туберкульоз страждає велика кількість працездатного населення, що призводить до стійкої втрати працездатності. Серед дорослого і працездатного населення абсолютний показник первинної інвалідності внаслідок туберкульозу зменшився у 2022 р. порівняно з попереднім роком на 11,4 та 3,9 % відповідно. Імовірно, має місце значна гіподіагностика туберкульозу через вплив пандемії COVID-19 та війни.

Робота виконана за кошти державного бюджету.

Конфлікту інтересів немає.

Участь авторів: концепція і дизайн дослідження — Ю.М. Валецький, Р.О. Валецька, В.О. Ничипорук; збір матеріалу — Ю.М. Валецький, В.О. Ничипорук; обробка матеріалу та статистичне опрацювання даних — В.О. Ничипорук; редагування тексту — Ю.М. Валецький, Р.О. Валецька.

Список літератури

1. Валецький ЮМ, Валецька РО, Гришук ЛА та ін. Епідеміологічні тенденції щодо туберкульозу в Україні на початку пандемії COVID-19. Туберкульоз, легеневі хвороби, ВІЛ-інфекція. 2021;4:36-42. doi: 10.30978/TB2021-4-36.
2. Валецький ЮМ, Валецька РО, Гришук ЛА, Загорулько ВМ, Патракеєва ЛЯ, Пахарчук СМ. Туберкульоз в Україні під час пандемії COVID-19. Туберкульоз, легеневі хвороби, ВІЛ-інфекція. 2022;4:45-50. doi: 10.30978/TB-2022-4-45.
3. Валецький ЮМ, Валецька РО, Загорулько ВМ, Пахарчук СМ, Патракеєва ЛЯ. Епідеміологія туберкульозу в Україні на початку пандемії COVID-19. Актуальні проблеми профілактичної медицини. 2022;23:28-38.
4. Валецький ЮМ, Валецька РО, Калинчук СВ, Каленюк АЛ, Неділько ІМ. Позитивні та негативні складові боротьби з туберкульозом в Україні (2023 рік). II Медсестринська міжнародна наукова конференція «Медсестринство в умовах конфліктів та катастроф». 26 жовтня 2023. Академія прикладних наук Мазовія, м. Седльце, Польща. С. 5-6.
5. Валецький ЮМ, Валецька РО, Калинчук СВ, Новак-Мазепа ХО, Федонюк НР, Пашук БВ. Сучасні реалії та дискусійні питання туберкульозу в Україні. XI Науковий симпозіум з міжнародною участю «Імунопатологія при захворюваннях органів дихання і травлення. Міжнародна пульмонологічна школа». 12-13 жовтня 2023. Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського. С. 16-22.
6. Валецький ЮМ, Валецька РО, Патракеєва ЛЯ, Новак-Мазепа ХО, Дильдіна АА. Актуальність туберкульозу під час пандемії COVID-19. Збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Пріоритетні напрями досліджень в науковій та освітній діяльності: проблеми та перспективи». 12-13 жовтня 2022 р. м. Рівне. Комунальний заклад вищої освіти «Рівненська медична академія» Рівненської обласної ради. С. 95-100.
7. Валецький ЮМ, Валецька РО, Федонюк НР та ін. До питання туберкульозу в Україні під час пандемії COVID-19. Перспективи та інновації науки (Рубрика «Медицина»). 2023;6:17-25. doi: 10.52058/2786-4952-2023-6(24).
8. Валецький ЮМ, Гришук ЛА, Валецька РО, Неділько ІМ, Загорулько ВМ. Туберкульоз в Україні на початку пандемії COVID-19. Science, Practice and Theory: Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference, Tokyo, February 1-4, 2022. Tokyo, Japan; 2022. P. 282-290.
9. Плужнікова ТВ, Ляхова НО, Краснова ОІ. Аналіз показників поширеності та захворюваності на туберкульоз серед населення України протягом 2017–2021 років. Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Медицина».

- 2021;2(66):146-151. <https://med-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/med/article/view/201>.
10. Туберкульоз в Україні (аналітико-статистичний довідник); Центр громадського здоров'я МОЗ України. Київ, 2019. https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/TB_surveillance_statistical-information_2018_dovidnyk.pdf.
 11. Українська база медико-статистичної інформації / ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України». [Інтернет]. <http://medstat.gov.ua/ukr/news.html>.
 12. Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України. Аналітично-статистичні матеріали з ТБ. <https://www.phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/tuberkuloz/statistika-z-tb/analitichno-statistichni-materiali-z-tb>.
 13. Global Tuberculosis Report 2018. Geneva: World Health Organization; 2018. <https://www.who.int/publications/item/9789241565646>.
 14. Global tuberculosis report 2023. Geneva: World Health Organization; 2023. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/373828/9789240083851-eng.pdf?sequence=1>.
 15. Johnson C, Moore KA, Patterson-Johnson J. Tuberculosis. J Nurse Pract. 2017;42(7):46-51. doi: 10.1097/01.NPR.0000515426.84026.76.
 16. World Health Organization. WHO launches new 5-year roadmap to prevent and treat TB in children and adolescents. <https://www.who.int/news/item/14-11-2023-who-launches-new-5-year-roadmap-to-prevent-and-treat-tb-in-children-and-adolescents>.

Yu.M. Valetskyi, V.O. Nychporuk, R.O. Valetska
MIHE «Volyn Medical Institute» of Volyn Council, Lutsk, Ukraine

Modern Features of the Epidemiological Situation of Tuberculosis in Ukraine (Review)

Objective — to study the epidemiological situation of tuberculosis in Ukraine from 2018 to 2022.

Materials and methods. This research utilised a comprehensive source base including official statistical data from the State Statistics Service and the Ministry of Health of Ukraine, scholarly articles from both international and domestic researchers, materials from periodicals and international conferences and internet resources. Additionally, the insights and analyses were enriched by involving six experts and organisers from the phthisiatric service. These experts were instrumental in interpreting statistical data and identifying causal relationships within the dynamics of the epidemiological indicators.

Results and discussion. From 2018 to 2022, the incidence of tuberculosis (TB), including its recurrences, in Ukraine decreased by 27.3 %. During this timeframe, TB incidence among children aged 0–14 years fell by 16.9 %, and among adolescents aged 15–17 years, it dropped significantly by 45.8 %. Despite these overall reductions, a notable increase in TB incidence was observed across the Ukrainian population by approximately 3.5 % and specifically among children aged 0–14 years by 25.4 % in 2021, compared to 2020. The Odesa Oblast reported the highest morbidity rate across all Ukrainian regions over this five-year period, although it experienced a 36.0 % reduction from 2018 to 2022. Importantly, the prevalence of all forms of active TB across the Ukrainian population decreased by 40.7 % from 2018 to 2022. This decline was also reflected among children aged 0–14 and 15–17 years, with decreases of 34.1 and 49.7 %, respectively. Statistically, the highest morbidity rate among healthcare institution employees in Ukraine was observed in 2018, reaching 6.0 per 10,000 employees.

Conclusions. Since 2020, a concerning trend has emerged in Ukraine with an increase in the incidence of tuberculosis by almost 3.5 %, and a sharp rise of 25.4 % among children aged 0–14 years in 2021, reversing the previously declining trend. This uptick is likely influenced by the COVID-19 pandemic. Despite this, there was a notable decrease in the prevalence of all forms of active TB across Ukraine's entire population by 40.7 % from 2018 to 2022. The highest morbidity rate among healthcare workers was observed in 2018, at 6.0 per 10,000 workers. A significant concern remains TB's impact on the working-age population, leading to permanent disability. However, the rate of primary disability due to TB among the adult and working-age population showed a decrease in 2022 by 11.4 and 3.9 %, respectively. The underdiagnosis of TB, potentially exacerbated by the COVID-19 pandemic and the ongoing conflict, poses a significant challenge to controlling the disease.

Keywords: tuberculosis, incidence, prevalence.

Контактна інформація / Corresponding author

Валецький Юрій Миколайович, д. мед. н., проф., зав. кафедри медсестринства та екстреної медицини
<https://orcid.org/0000-0003-1417-7846>. E-mail: valetski@gmail.com

Стаття надійшла до редакції / Received 02.01.2024. Стаття рекомендована до опублікування / Accepted 08.02.2024.

ДЛЯ ЦИТУВАННЯ

- Валецький ЮМ, Ничипорук ВО, Валецька РО. Сучасні особливості епідеміологічної ситуації з туберкульозу в Україні (огляд). Туберкульоз, легеневі хвороби, ВІЛ-інфекція. 2024;1:103-108. doi: 10.30978/TB2024-1-103.
- Valetskyi YuM, Nychporuk VO, Valetska RO. [Modern Features of the Epidemiological Situation of Tuberculosis in Ukraine (Review)]. Tuberculosis, Lung Diseases, HIV Infection (Ukraine). 2024;1:103-108. <http://doi.org/10.30978/TB2024-1-103>. Ukrainian.